

Visszatérve azonban az iskolák hatására, meg kell jegyeznünk azt is, hogy az erdélyi szellemnek az iskolák útján való áramlása nem volt zavartalan azóta, amióta a régi erdélyi iskolázás teljesen az országos szervezet keretébe illeszkedett, amióta ott az állami iskolák elszaporodtak s ezzel gyakorivá lett a tanító személyzet cserélgetése. Nem is kell arról beszélnünk, hogy Erdély legtöbb pontján szinte számkivetettnek érezte magát az ország más vidékéről oda dobott ember, sem arról, hogy az odahelyezésnek ugyanúgy, mint más nemzetiségi vidékek állami állásai betöltésének sokszor egyenesen büntetés-jellege volt. Elég annyit említeni, hogy a személyeknek sűrű változása nem engedte a meggyökeresedést, másfelé valók odarendelése nem engedte az erdélyi szellem zavartalan érvényesülését, még kevésbbé a fejlődését, a régi zománcnak tehát kopnia, pusztulnia kellett. Így volt ez más téren is, nemcsak az iskolákban. Sem az erdélyi magyarság feladatainak megértése, sem az ellentéteket is elsimító közös erdélyiség ösztönös ereje, sem a helyzettel való megalkuvás kényszerűsége nem lehetett irányadó az ideig-óráig ott élők lelkében s azt gondolom, nyomról-nyomra ki lehetne mutatni, hogy annak a sok kellemetlenségnek, pártpolitikai izetlenségnek, társadalmi egyenetlenségnek, ami néhány évtized óta Erdély magyarságát is mindjobban megrontotta, az idegenből odakerült „magyarországi tisztviselők voltak az éoresztői és ébrentartói, akik nem tudták magokba fogadni Erdély multját és tisztán látni Erdély jövőjét, jobban mondva: e jövő fenyegető jeleit. Erdély magyarsága fokozatosan elerdélyietlenedett; a sajátosság elhalványodása pedig gyengülést jelent. Megfordítva is igaz; az egyéni sajátosságok megőrzése, megerősödése az egész szervezetnek az erősödését jelenti. Reméljük, most ez folyik ottan!

Döblingi este.

*Fájdalom borzongott bomlott agyán
S lassan bolygott érében sűrű vére,
Ha visszagondolt fáradt életére,
Mikor ráhullt a döblingi magány.*

*Az ablakhoz ült s messze-messze bámult,
Jelt várt keletről, szent Abel-tűzet
S az álmodó nép sohasem üzent,
Hűs este lett s ziháló melle tágult.*

*Évek multak, a jelt hiába leste,
A sötétség kormos ködöt szitált,
Furcsát gondolt és sóhajtvá felállt:
„Lement a nap, jöjj hát döblingi este!”*

S fiókjából a pisztolyt előkereste.

DOBOS LÁSZLÓ